

Csak a szeretetben!

Lakatos Sándor

„Amikor Jézus látta, hogy Mária sír, és a vele jött zsidók is sírnak, megrendült lelkében és háborgott, és megkérdezte: »Hova helyeztéték őt?« Azt felelték: »Uram, jöjj és lásd meg!« Jézus könnyekre fakadt. A zsidók ezt mondták: »Íme, mennyire szerette!« Közülük néhányan pedig így szóltak: »Ő, aki a vak szemét megnyitotta, nem tudta volna megtenni, hogy ez ne haljon meg?« Jézus – még mindig háborogva magában – a sírhoz ment: ez egy barlang volt, és kő feküdt rajta. Jézus így szólt: »Vegyétek el a követ.« Márta, az elhunyt testvére így szólt hozzá: »Uram, már szaga van, hiszen negyednapos.« Jézus azonban ezt mondta neki: »Nem mondtam-e neked, hogy ha hiszel, meglátod az Isten dicsőségét?« Elvették tehát a követ, Jézus pedig felemelte a tekintetét, és ezt mondta: »Atyám, hálát adok neked, hogy meghallgattál. Én tudtam, hogy mindig meghallgatsz, csak a körülálló sokaság miatt mondtam, hogy elhiggyék, hogy te küldtél engem.« Miután ezt mondta, hangosan kiáltott: »Lázár, jöjj ki!« És kijött a halott, lábán és kezén pólyákkal körülkötve, arcát kendő takarta. Jézus szólt nekik: »Oldjátok fel, és hagyjátok elmenni!«” (Jn 11,33–44)

Kedves Testvéreim, húsvétot ünneplő keresztények!

Húsvétra való készülődésünkben elkísér bennünket Jézus szenvedéstörténete. Az örökélet ünnepébe lehetetlen méltósággal megérkezni anélkül, hogy az ember legalább egy keveset ne foglalkozna a passiótörténettel, mely az Evangélium talán legintenzívebb szövegegysége. Az eseménysor a behániai megkenéssel indul, majd a virágvasárnapi hozsannázástól, a templom megtisztításának jelenetén át, a nagycsütörtöki utolsó vacsoráig, a Gecsemáné-kerti lelki haláltusáig, és végül a nagypénteki kivégzés iszonyatáig vezeti el azt, aki a lelki zarándoklat útján végigjárja az evangélium történeteit. S közben felismeri, hogy a passiótörténet olyan megrázó elbeszélés, mely részleteinek pusztán hallgatása, szóbeli fel-

elevenítése felkavarja a vallásos érzületű embert. Jézus szenvedéstörténetét nem lehet kívülről hallgatni, magával ragad az Írás, és akarva-akaratlanul önmagunkat és jelen világunkat találjuk meg soraiban. A szenvedéstörténet komolysága megköveteli, hogy a húsvéti ünneplésünk több legyen, mint tanulás a Szentírásról. Több kell, hogy legyen, mint az első húsvét cselekményének pusztá megismerése, vagy elismérlése. Az ünnep igazi előkészítéséhez kell a többlet, kell az imádság, az elmélkedés, az önvizsgálat. Kell az Evangélium örömének megtapasztalása és az örökélet hitének, reménységének újra megisméltető felfedezése.

Ha részletesen végigolvassuk a passiótörténetet és annak egyenkénti állomásain elgondolkodunk, viszonylag könnyen felismerhetjük, hogy Jézus szenvedéstörténetét átszövi az emberi bűn valósága. Nem csak az áruló Júdás alakja árnyékolja be ezt a történetet. Nem csak ő az, akinek tettei megkérdőjelezik az emberi jószágba vetett hitet, hanem ott vannak azok a tanítványok, akiket az evangélisták is kiemelnek: Péter, Jakab és János, akik bár a mestert elkísérték hosszú tanítói útján, a Gecsemáné-kertben képtelenek ébren maradni és vele együtt virrasztani. Ott van a többszörösen csalódást okozó, háromszoros tagadásában megbukott Péter, a kőszikla, akitől a mester kimondatlanul is oly sokat remélt. Ott van a történetben a bujtogató és hamis tanúkat állító Kajafás, az ármánykodó főpap, aki a papi tekintélybe és méltóságba vetett feltétlen bizalmat kérdőjelezi meg. Ott van a félelmében bürokratikus intézkedések mögé bújó Pilátus, aki „mossa kezeit”, és kivonja magát a felelősség alól, átadva az ártatlan elítéltet a kegyetlenségben örömeiket lelő katonáknak. És ott van a tömeg, amely romlottságának ad hangot, amikor egyik nap hozsannázik, s alig pár nap múlva már teli torokból üvölti a feszítsdmeget.

Ebben a történetben túl sok emberi bűn található meg: (el)árulás, (meg)tagadás, kételkedés, hatalmi visszaélés, hamis tanúzás, igazságtalanság, ármánykodás, igazságtalan ítélet, kegyetlenkedés, kínzás, megalázás, gyilkosság stb. Ki tudná az összeset felsorolni? S ahogy haladunk a sorokkal, világossá lesz, hogy valamennyi megnevezett és felsorolt emberi bűn milliányi ember szenvedésének forrása ma is. Ezek a játszmák, ezek az arcok ma is jelen vannak a mindennapi életben. Ezért olyan felkavaró a hívő ember lelkének a passiótörténet.

A passiótörténet megérinti, megdöbbeníti és felkavarja a mindenkori embert, mert az élet legalapvetőbb kérdéseit jeleníti meg. Nem csoda hát, hogy az idő folyamán elkezdtük szelídíteni a különféle eseményeket, megmagyarázni, hogy hogyan is történhetett mindez. Ezt tettük bizonyos értelemben Jézus szenvedéstörténetével. Ám meg kellett tanulnunk, hogy a bűnt megérteni és megmagyarázni nem elég. Júdás árulását nem magyarázza semmilyen nemes szándék, mely a mester megdicsőülését akarta volna előmozdítani. Senkit sem érdekel a jó

szándék, ha annak tragédia lesz a következménye. Sőt mi több, arra is rá kellett ébredjünk, hogy az elkövetett bűnért elégtételt venni sem elég. Nem gyógyír a bosszú. Senkit sem vigasztal, hogy végül maga Júdás is elpusztult, mert önkezeléssel vetett véget életének.

Elgondolkodtató kérdés, hogy ha ez a történet ilyen súlyosan terhes az emberi sötét érzésektől és rosszaságtól, hogyan lehetséges, hogy éppen ez a történet nyújtja az örökélet hitében való megerősödést? Azt hiszem, ebben a nehezen megfogható érzésvilágban található a húsvéti örömmüzenet igazi lényege. Az esendő emberek világában a húsvétban megdicsőült Jézus személye egy mindenképp felett álló felismerést hoz: a bűn csak az igazi szeretetben oldódik fel. Az igazi bűnbánat csak szeretetben születhetik meg, és a bocsánatot a bűnös csak az igaz szeretetben nyerheti el.

Pilinszky János 1968-ban saját koráról írja, hogy „*A bűn igaz megítélését lehetetlenné teszi egyfelől a túlzottan pszichologizáló, másfelől a ridegen jogászai megközelítés.*”¹ Pilinszky szerint a lélektani megközelítés veszélye abban rejlik, hogy a részletek vizsgálata során az elemző az eset minden részletét figyelembe veszi, és végül magát a bűnt érti meg. Minden körülményre tekintettel akar lenni: családi környezetre, neveltetésre, anyagi körülményekre, stb. A vizsgálata során szellemi és biológiai hatásokkal egyaránt számol, és ízekre bontja, rétegeiben vizsgálja a bűneset minden részletét olyannyira, hogy az elemzés végén magát a bűnt már nem érzi többé bűnnek, mert megmagyarázta azt. Ez a fajta közelítés gyakran akár fel is menti az egyént a cselekedet felelőssége alól.

Ezzel ellentétben, a bűn kérdéséhez való közelítés másik véglete a bűn jogászai kezelése. Itt az a veszély fenyeget, hogy a bűnt, leválasztva az emberi élethelyzetről, mint „embertelen botrányt” kezeli a jogász. Egy bűncselekmény szintiszta jogi megítélésében a jogász kizárólag az elkövetett bűnesetre figyel, arra, ami visszavonhatatlanul megtörtént.

Összegezve tehát a lélektani szemlélet a bűnösben többnyire csak „esetet” lát. A jogászai szemlélet pedig pusztán „ügyet”. A lélektan megpróbálja megérteni a bűnt, és akár felmenteni a páciens lelki terhe alól, míg a jogász a bűnösből csupán bűnét veszi tudomásul, magáról az emberről megfeledekzik és az ítékezésben csupán példát statuál. Fontos felismerünk tehát, hogy mindkét esetben elmarad a bűnt ténylegesen feloldozó rész, vagyis a bűnbánat, a vezeklés, a bűnhődés feloldozó folyamata. Ezért félrevezető és hamis az emberi bűn jelenségéhez való közeledés minden más útja: mert hiányzik a bűn gyógyírja, az, ami az evangélium legfontosabb üzenete, a szeretet.

¹ Pilinszky János: Bűn és megbocsátás. *Új Ember*, 1968. február 18.

Fjodor Mihajlovics Dosztojevszkij regényei a világirodalom legismertebb és legnagyobb hatású alkotásai közé tartoznak. Az orosz szerző művei olyan élettapasztalatról, műveltségről és lelkeségről tesznek bizonyosságot, amelyet sok szempontból máig sem tudott senki felülmúlni. Dosztojevszkij azért számít ma is a legkülönb lélekábrázolóknak, mert neki sikerült megtalálni a szélsőségek közötti középutat. Érdekes módon a középutat a lélektan és a jog között éppen az evangéliumban vélte felfedezni. Dosztojevszkij az evangéliumból és ortodox keresztény hitéből merítette azt, ami műveinek nagyszerűségét hordozza.

A *Bűn és bűnhődés* című regényében Raszkolnyikov, egy huszonhárom éves fiatal egyetemi hallgató történetét írja le, aki rendkívül értelmes és tehetséges, ám egy kilátástalannak tűnő élethelyzetben fellázad a társadalmi kiszolgáltatottság és igazságtalanság ellen, és úgy dönt, hogy saját kezébe veszi a sorsát, és saját kezűleg szolgáltat igazságot.

Pontosan kiterveli és precíz pontossággal végrehajtja a tökéletes bűncselekményt. Baltával támadja meg, és saját otthonában végzi ki a zsugori, bosszantó uzsorás asszonyt. Elrabolja rejtegetett kincseit, és szinte észrevétlenül távozik a tett helyszínéről. Cselekedetét azzal indokolná, hogy az uzsorás asszony megérdemelte a halált, hiszen csak élőködik a nyomorultakon. Vagyis egyenesen jó szolgálatot tett a társadalomnak. Csak hogy a tetthelyről való távozása előtt megjelenik a kedves és ártatlan szomszédasszony, Lizaveta. Rossz helyen, rossz időben. Így Raszkolnyikov nem hagyhatja életben azt, aki rajtakapta a gyilkosságon. Ha futni hagyná Lizavetát, kiderülne szörnyű tette, így kénytelen őt is megölni.

Ami a regényben ezután következik, az Dosztojevszkij mesterműve. Mesterien ábrázolja, hogy a bűntudat hogyan kerekedik felül, és a lelkiismeret szava hogyan teríti le ezt a szilaj, elszánt, rettenthetetlen és rendíthetetlen fiatal férfit. A regény talán legmegrendítőbb jelenete az, amikor a bűntudattól és önvádtól a végletekig kimerült Raszkolnyikov az önfeladás és az öngyilkosság két lehetősége között agonizál. Utolsó menedékét egy régi ismerősében, Szonyában, az örömlányban látja, akitől a végső feloldozást reméli. Szabadságának utolsó napján elmegy hozzá, és egy indulatos beszélgetés során a Bibliára terelődik a figyelem:

„A gyertyához vitte a könyvet, és lapozgatni kezdte.

– Lázár feltámasztása hol van? – kérdezte hirtelen. Szonya makacsul lesütötte a szemét, nem felelt. Félig elfordult az asztaltól.

– Lázár feltámasztása hol van? Keresd meg nekem, Szonya.

A lány ránézett a szeme sarkából.

– Ne ott keresse... a negyedik Evangéliumban van – súgta szigorú hangon, de nem mozdult.

– Keresd meg, és olvasd fel nekem – mondta Raszkolnyikov, és leült, az asztalra könyökölt, fejét a kezébe támasztotta, és tekintetét elfordítva, komoran várta a felolvasást. (...) ingerülten kiáltott rá: – Olvass!

Szonya még mindig tétovázott. Szíve vadul vert. Miért, miért nem, de félt ettől a felolvasástól. A látogató pedig szinte kínos részvétellel nézte a „szerencsétlen örültet”.

– Minek az magának? Úgyse hisz, igaz? – suttogta, és elfulladt a hangja.

– Olvasd! Akarom! – követelőzött Raszkolnyikov. – Lizavétának is olvastad!

A lány végre fellapozta a könyvet, megkereste a helyet. Keze remegett, hangja elakadt.

Kétszer is nekifogott, de az első szót se tudta kimondani.

– „Vala pedig egy beteg, Lázár, Bethániából...”²

Mit gondolsz testvérem, miért ragaszkodik ez a bűnöző ahhoz, hogy éppen Lázár történetét hallja, amely arról szól, hogy Jézus a negyednapja halott Lázárt feltámasztotta a halottak közül? Pilinszky szerint azért, mert „minden bűn oka a szeretet hiánya, az önzés – az ember kiválása a tiszta jóból, lázadása Isten ellen.” A bűn nem más, mint Isten törvényeinek áthágása. Véteni Isten ellen annyi, mint véteni a szeretet ellen, Istennel szembe kerülni. Ez pedig annyi, mint meghalni. Itt nem egy fizikai szembekerülésről van szó, hanem arról, hogy aki nem ismeri fel a bűn valóságát, az szembefordul az étellel. Aki nem ismeri fel, hogy a bűnös cselekedettel vét a szeretet ellen, az esélytelen a bűntől való megszabadulásra. A bűnt és a bűntudatot sem törvénnyel, sem magyarázattal nem lehet gyógyítani, vagy megszüntetni. Azt egyedül a szeretet gyógyítja. Aki ezt felismeri, alkalmas a bűnbánatra, és esélye nyílik a bűnhődésre, a megtisztulásra. A szeretettel gyógyító bűntudat elvezet a bocsánat elnyeréséhez, a feloldozáshoz. Az ilyen bűnbánat esély az élethez való visszatéréshez, esély a feltámadásra.

Lázár feltámasztásának történetét lehetetlen a húsvétban feltámadó Jézus története nélkül értelmezni. A halottak feltámasztásának gondolata több helyen előfordul a Bibliában az Ó- és az Újszövetségben egyaránt. Ezek a történetek pedig valamennyi alkalommal az Isten emberek iránt tanúsított végtelen szeretetéről tesznek tanúbizonyságot, és azoknak a szereplőknek a nagyságát hivatottak erősíteni, akik Isten szeretetének tolmácsai voltak a történelemben. A János szerinti evangéliumban Lázár feltámasztásának eseménye az utolsó olyan eset, amelyet a Jézus ellenségei elviselnek. A halott Lázár feltámasztásával Jézus túllépett minden létező határt, amit a nép vezetői elfogadhatónak tartottak. A Lázár feltámasztásának hírére a Nagytanács elhatározza, hogy el kell pusztítani Jézust, aki

² Fjodor Mihajlovics Dosztojevszkij: *Bűn és bűnhődés*. [online] Ford. Görög Imre és G. Beke Margit. 205–206. MEK.

a tömegek szerint halottakat támaszt fel, de el kell pusztítani a holtaiból feltámasztott Lázárt is, mert sokan pusztán azért igyekeznek Jézushoz, hogy meglássák Lázárt, aki feltámadt a halottak közül. Így tolmácsolja János evangélista az eseményeket, és így veszi kezdetét Jézus szenvedéstörténetének sorozata, a betániai megkenetéssel.

Lázár feltámasztásának eseménye tehát a Jézus passiótörténetének előjátéka. Az utolsó csepp a pohárban. Az emberi gyarlóság, féltékenység és hatalomvágy mintegy válaszként beindítja a pusztító és megfélemlítő gépezetét. Ha tehát a testi feltámadás útvesztőjétől eltekintünk, feltűnik előttünk a jézusi evangélium igazi üzenete, s mai ünnepünk üzenete is. A húsvéti evangélium lényegi üzenete tehát ez: a negyednapja halott Lázárt még Krisztus is megsiratja, mert lám „... mennyire szerette!”.

Szeretethiánytól szenvedő világunkban a mindennapok egyszerű történései oly sokszor fordítanak bennünket szembe a szeretet Istenével. A törvény szigorára épített világunkban a jog szigorúan példát statuál, de csak a félelmet és a szégyenérzetet erősíti a mindenkori polgárban. Az evangélium tanítása szerint azonban a halál felett is győzedelmeskedő szeretet az, ami visszahozza Lázárt a halottak közül. Raszkolnyikovnak is erre a hitre van szüksége. Hallania kell azt, ahogy a negyednapja halott Lázár a szeretet szavára visszatér a holtak világából. Utolsó menedékként hallania kell, hogy miként Lázár feltámadt a halottak közül, úgy neki, a bűnei miatt haldokló bűnözőnek is van reménye a visszatérésre, a bűnbocsánatra, a feltámadásra. Ebben a hitben megerősödve megy el, és adja fel magát. Vállalja a húszéves kényszermunkát a kietlen szibériai börtönben, mert tudja, hogy csak a bűnhődés útja hozhatja őt vissza az élők sorába.

Keresztény testvéreim! Húsvét üzenete ez: A büntől való szabadulás egyetlen járható útja a megbánás és a szeretethez való visszatérés. A bűn gyógyírja a bűnbánat és a szeretetteljes megbocsátás. Bűnbánat nélkül csak félelem és szégyenérzet van, ami felemészti az embert. De a félelem és szégyenérzet léte azt mutatja, hogy él még a bűnös emberben a bűnbánat lehetősége, és hogy még nem halt ki a lélekből egészen a lelkiismeret szava. Nekünk, Jézus-követő keresztényeknek evangélium, örömmüzenet az, hogy Isten szeret bennünket még akkor is, ha sokszor méltatlanná válunk erre a szeretetre. Erről a szeretetről tanított Jézus földi élete során, és ebben a megbocsátó szeretetben gyökerezik a halál felett is győzedelmeskedő húsvéti keresztény hitünk.

A szeretet evangéliumának hitében tartson meg és erősítsen meg minket a teremtő Isten, hogy az emberi bűnök sötét nagypéntekeiből újra és újra ránk viradjon a halál felett is győzedelmeskedő lélek szeretetbeni örök feltámadása. Ámen.